

Broj 29

ožujak 2011.

RAST KREDITIRANJA PODUZEĆA U KRIZI:

ŠTO LEŽI IZA POZITIVNIH BROJKI?

Sažetak

Proteklu je godinu obilježio početak oporavka kreditiranja poduzeća uz početak smanjenja kamatnih stopa. Za razliku od kredita stanovništvu, krediti poduzećima ponovo se kreću prema dugoročnom rastućem trendu. Anketno mjerenje strogosti kreditnih politika banaka pokazuje da su banke započele s relaksacijom kriterija za odobravanje kredita. S obzirom na uobičajeno pozitivnu vezu između kreditne i ukupne ekonomske aktivnosti, zaokret kreditnoga trenda treba tumačiti u sprezi sa zaustavljanjem padajućeg trenda ukupne ekonomske aktivnosti. Za očekivati je da će se takvi trendovi nastaviti i u ovoj godini. Međutim, kao i do sada, trendove će profilirati kreditiranje velikih poduzeća. Segment malih i srednjih poduzeća (SME) najviše je stradao u ovoj krizi: rizici su eskalirali do takve mjere da banke nisu mogle riskirati pojačano kreditiranje toga dijela kreditnog portfelja. Ipak, anketa banaka pokazuje da se u 2011. može očekivati početak oporavka kreditiranja stanovništva u dijelu stambenih kredita, kao i SME segmenta (oba po stopama od oko 6%). Banke očekuju i nastavak bržeg rasta kredita velikim poduzećima po stopama od oko 12%.

Mišljenja i rezultati koji se iznose u ovom dokumentu ne predstavljaju službena stajališta Hrvatske udruge banaka. Analizu je pripremila Arhivanalitika za Hrvatsku udругu banaka.

Uvod

Banke su u prošloj godini nastavile povećavati izloženost prema državi. Potraživanja od središnje države zabilježila su rast od 13,7% ili za 6,1 milijarde kuna. Ipak, 2010. bila je bitno drukčija od 2009. Za razliku od 2009., kada su jedino potraživanja od države bilježila rast, a plasmani privatnom sektoru pad, ove su godine *potraživanja od ostalih domaćih sektora rasla za 6,2% ili 14,2 milijarde kuna.*

Kreditiranje poduzeća postupno se vraća prema pred-kriznim brzinama rasta.

Najveći doprinos rastu došao je od kredita poduzećima koji su povećani 9,3 milijarde kuna ili 8,8% od prosinca 2009. do prosinca 2010.¹ Usporedbe radi, u godini koja je prethodila najjačem udaru krize – tijekom 2008., krediti poduzećima rasli su 10,5 milijardi kuna, a u kriznoj 2009. samo 2,1% ili 2,1 milijardu kuna. Ako bismo važnost prirasta kredita mjerili omjerom prirasta i BDP-a, dobili bismo da je rast kredita poduzećima 2010. bio gotovo ravan onome iz 2008. Prirast kredita poduzećima iznosio je 3,1% BDP-a 2008., 0,6% BDP-a 2009., i 2,8% BDP-a 2010.

Usporavanje pada BDP-a u drugoj polovici 2010. velikim se dijelom može objasniti povezanošću kredita i ekonomske aktivnosti zdravoga dijela gospodarstva. Međutim, prošlogodišnji podaci također pokazuju da krediti (odnosno banke) ne mogu sami pokrenuti gospodarski rast. Kreditni je impuls preslab da bi nadomjestio izostanak rješenja za druge strukturne slabosti koje i dalje opterećuju hrvatsko gospodarstvo. Kreditna ekspanzija više nikada neće moći „prekriti“ strukturne slabosti kao što je bio slučaj sredinom prošloga desetljeća.

Oporavak kreditiranja poduzeća u 2010. nije došao neočekivano. Podatci u tablici 1. pokazuju da se oporavak dogodio u sprezi s početkom pada kamatnih stopa. Djelovali su i posebni kreditni programi koje su putem HBOR-a pokrenule Svjetska banka, Europska investicijska banka i Hrvatska Vlada (Model A).² Kroz te su programe ponuđena kreditna sredstva po relativno povoljnim uvjetima. Na posljetku, i same su banke u anketi koju smo proveli u isto vrijeme prošle godine najavile da će se u 2010. dogoditi oporavak kreditiranja u sektoru poduzeća.

Ova analiza pokazuje kako je došlo do opisanog rasta plasmana poduzećima, kakva je bila njegova struktura, i što se može očekivati u 2011. godini. Naime, rast kredita poduzećima od 8,8% u prošloj godini bio je nešto niži nego što su banke inicijalno očekivale u anketi iz ožujka 2010. Ključni razlog leži u tome što je podbacilo kreditiranje malih i srednjih poduzeća. U

¹ Krediti stanovništvu rasli su 4,6 milijardi kuna ili 3,8%, no zbog visokog udjela kredita u švicarskom franku koji je na godišnjoj razini narastao 21%, najveći dio povećanja kredita stanovništvu može se pripisati tečajnim razlikama. U kreditima poduzećima učinak tečajnih razlika puno je manji te procjenjujemo da u 2010. nije bio veći od 1%.

² Za razliku od modela A koji je polučio kakav-takav rezultat, model B nije bio uspješan.

tom je segmentu prošle godine došlo do neočekivane eskalacije kreditnih rizika zbog kojih pojačano kreditiranje nije bilo moguće tijekom 2010. Unatoč tome, anketa čije rezultate prikazujemo u ovoj analizi, pokazuje da su banke u prošloj i ovoj godini relaksirale svoje kreditne politike u odnosu na kriznu 2009. Zbog toga se može očekivati da će se trendovi koji su profilirani 2010. nastaviti, što će vrlo vjerojatno omogućiti realizaciju očekivanog rasta BDP-a po stopi nešto većoj od 1% godišnje u 2011.

Kreditiranje stanovništva još se ne oporavlja, a kreditiranje države raste po brzo-rastućem trendu.

Tablica 1. Kamatne stope

	Kamatne stope na kredite uz valutnu klauzulu				Kamatne stope na kredite u čistim kunama – prosjek*
	Stanovništvo		Poduzeća		
	Stambeni	Ostali	Dugoročni	Kratkoročni	
XII / 2002.	7,42%	10,11%	6,37%	9,34%	10,91%
XII / 2005.	4,95%	8,10%	5,18%	6,52%	9,91%
XII / 2008.	6,08%	9,02%	6,92%	8,20%	10,71%
XII / 2009.	6,45%	9,96%	7,31%	8,48%	11,12%
XII / 2010.	6,02%	8,94%	7,19%	7,95%	9,90%

* Prikazan je ukupni prosjek zbog relativno manje važnosti ove vrste kredita. ** Procjena za XII/2010. Izvor: Hrvatska narodna banka, www.hnb.hr, SDDS, tablice G1. i G2. te Standardni prezentacijski format

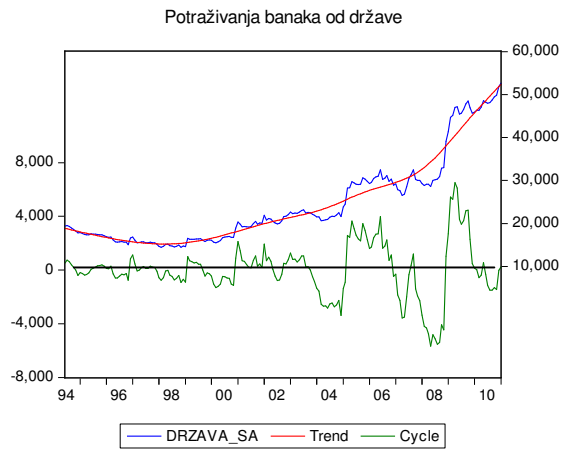
I Trendovi

Kreditiranje tri ključna sektora (država, stanovništvo, poduzeća, slike 1.-3.) bilježi vrlo različitu dinamiku. Potraživanja banaka od države u ovoj krizi i dalje rastu prema trendu koji je jako nagnut prema gore. Krajem 2008. i početkom 2009. došlo je do eksplozije kreditiranja države, nakon čega je uslijedilo određeno smirenje. Međutim, ova je vrsta kredita ipak nastavila rasti po brzo rastućem trendu.

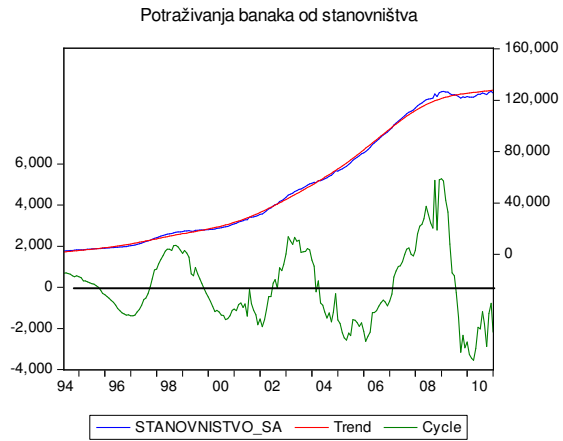
Nakon rasta u prošlom desetljeću, trend rasta kredita stanovništvu naglo je položen tijekom ove krize. Štoviše, donji dio slike 2. pokazuje da se krediti stanovništvu i dalje kreću vidljivo ispod dugoročnog trenda, i to unatoč činjenici da su tečajne razlike (jačanje švicarskog franka) najviše pozitivno utjecale upravo na ovu vrstu kredita.

Krediti poduzećima bilježe najmanje oscilacije te i dalje stabilno rastu. Iako je u srcu krize zabilježen pad kredita poduzećima ispod trenda, proteklih se mjeseci ovi krediti i dalje kreću približno po dugoročnom trendu, bilježeći godišnje stope rasta u odnosu na iste mjesece prošle godine od 8,8% u prosincu 2010. odnosno 8% u siječnju 2011. U ovoj nas analizi zanima što stoji iza ovih brojki.

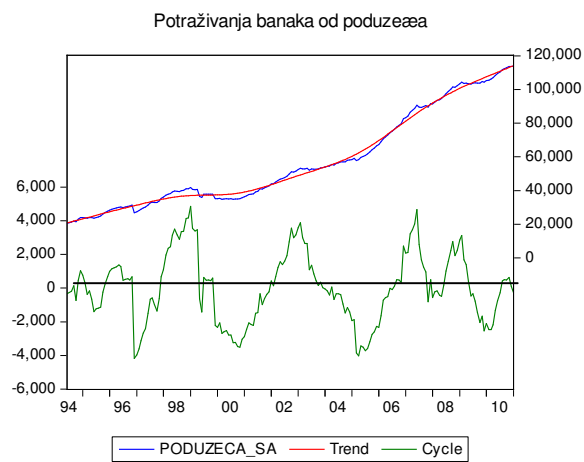
Slika 1. Trend i ciklus potraživanja banaka od države 1994:6 – 2011:1

Slika 2. Trend i ciklus potraživanja banaka od stanovništva 1994:6 – 2011:1

Slika 3. Trend i ciklus potraživanja banaka od poduzeća 1994:6 – 2011:1

II Rezultati anketiranja banaka

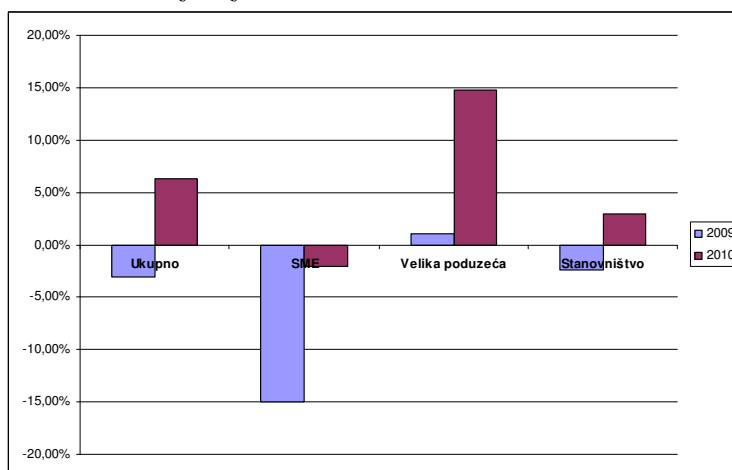
Za potrebe stjecanja dubljeg uvida u mehanizme koji se kriju iza prikazanih trendova, anketirali smo banke – članice HUB-a. Pitali smo ih o promjenama u njihovoj izloženosti kreditnom riziku. Izloženost smo razlučili na izloženost velikim poduzećima, malim i srednjim poduzećima, te građanima. Za svaki od tih segmenata istražili smo rast i kvalitetu plasmana te usporedili rezultate s istovjetnim rezultatima dobivenima u anketi koja je provedena u približno isto vrijeme prošle godine.

Kreditiranje sektora poduzeća vezano je uz segment velikih privatnih poduzeća.

Na anketni je upitnik odgovorilo šest (6) banaka. Njihov zbirni udjel u aktivni bankovnog sustava iznosi 75,4%. Radi se o odgovorima koji su reprezentativni za bankovni sustav u cjelini, posebno za velike banke koje u njemu posluju.

Ukupna (bilančna i izvanbilančna) izloženost kreditnom riziku u našem uzorku od šest anketiranih banaka rasla je 6,3% u 2010., nakon što je godinu ranije smanjena za 3%. Evidentan je obrat u kreditnom trendu, no isto je tako vidljivo da taj obrat nije jednako raspoređen na pojedine tržišne segmente. Štoviše, postoje segmenti u kojima je trend još uvijek padajući. Slika 4. pokazuje da je segment malih i srednjih poduzeća (SME) zabilježio najjaču kontrakciju kreditne izloženosti u jeku krize (2009.), što se u toku 2010. malo korigiralo, no ti krediti svejedno nisu uspjeli prijeći u pozitivnu zonu rasta. Prijelaz u zonu rasta uspio je kreditima stanovništvu, ali uglavnom zbog efekta valuacije (jači franak). Jedini segment koji je nosio rast, i to po značajnim stopama (gotovo 15% u 2010.), bio je segment velikih poduzeća.³

Slika 4. Rast izloženosti kreditnom riziku po pojedinim tržišnim segmentima 2009. i 2010. za uzorak anketiranih banaka

³ Podatci iz agregiranog mjesečnog statističkog izvješća pokazuju da su krediti državnim poduzećima stagnirali oko 8,5 milijardi kuna, dok su krediti ostalim poduzećima povećani s 86,3 mlrd na 93,7 mlrd kuna.

Podatci u tablici 2. pružaju djelomični odgovor na pitanje zašto su trendovi tako različiti. Tablica pokazuje omjer loših plasmana – onih klasificiranih u razrede B (djelomično nadoknadivi) i C (nenadoknadivi plasmani), u odnosu na ukupne plasmane.⁴ Omjer loših plasmana daleko je najveći (i najbrže raste) kod malih i srednjih poduzeća. Omjer je potkraj 2010. dosegnuo iznimno visokih 17,2% i bio je gotovo dvostruko veći nego kod velikih poduzeća gdje je iznosio također visokih 9,2%. Isto tako treba primijetiti da je omjer trostruko veći nego kod stanovništva gdje iznosi 5,6%. Prikazana eskalacija rizika u SME segmentu očito je dovela do pojačanog opreza banaka u kreditiranju segmenta malih i srednjih poduzeća.

Podatci također pokazuju da se upravo u tom segmentu krije najveća razlika između pojedinih banaka. Omjer loših plasmana pokazuje najveće razlike između pojedinih banaka upravo u SME segmentu, što se vidi iz raspona između minimalnog i maksimalnog omjera, koji se u pojedinim bankama penje čak i do četvrtine plasmana. Također vidimo kako su se i minimalni i ukupni omjer loših plasmana konzistentno povećavali tijekom ove krize, i to najviše upravo u segmentu SME: ukupni je omjer povećan s 6,7% 2008. na 17,2% 2010., dok je minimalni tj. najbolji omjer, u istom razdoblju povećan s 3,6% na 9,4%.

Tablica 2. Omjer loših plasmana u % ukupne kreditne izloženosti – anketirane banke ukupno

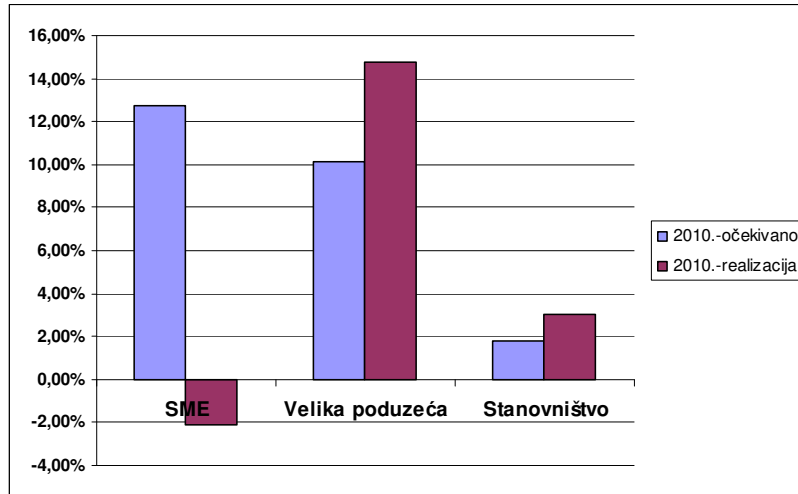
		Ukupno	SME	Velika poduzeća	Stanovništvo
31.12.2008.	min*	1,8%	3,6%	0,1%	2,0%
	Ukupno	3,1%	6,7%	2,0%	2,8%
	max*	4,1%	22,7%	3,5%	3,7%
31.12.2009.	min	3,8%	5,6%	0,1%	3,6%
	Ukupno	5,4%	12,5%	5,4%	3,9%
	max	6,8%	19,4%	9,0%	4,9%
31.12.2010.	min	6,8%	9,4%	5,4%	4,5%
	Ukupno	8,3%	17,2%	9,2%	5,6%
	max	9,9%	22,7%	11,8%	9,3%

* min – omjer za banku s najmanjim omjerom (rizikom); max – omjer za banku s najvećim omjerom (rizikom).

Zanimljivo je da su u anketi provedenoj u isto vrijeme prošle godine bankari najavili pojačano kreditiranje poduzeća i vrlo skromno kreditiranje stanovništva (zbog stagnantne potražnje u krizi). To se predviđanje potvrdilo kada je riječ o kreditiranju stanovništva i velikih poduzeća. Međutim veća razlika u realizaciji u odnosu na očekivanja zabilježena je upravo kod segmenta malih i srednjih poduzeća. Kod njih su bankari očekivali dvoznamenkasti rast, a ne pad koji se ipak dogodio u toku prošle godine (slika 5.).

⁴ Ovako definiran omjer može se razlikovati od omjera loših kredita definiranih samo na kreditnom portfelju temeljem podataka o danima kašnjenja u naplati.

Slika 5. Očekivane stope rasta kreditne izloženosti pojedinim sektorima 2010. u odnosu na 2009. za uzorak anketiranih banaka

Izvor: HUB Analiza br. 22, slika 12. i ovogodišnja anketa.

Iako se u ovo doba prošle godine očekivao oporavak kreditiranja u SME segmentu, dogodilo se upravo obratno.

Podsjećanje na HUB analizu 22 objavljenu prije godinu dana ima smisla i zbog toga što se tada intenzivno govorilo o mjerama poticanja malih i srednjih poduzeća ne bi li im se olakšao prolazak kroz krizu. Analiza je egzaktno pokazala kronični nedostatak kapitala kod malih i srednjih poduzeća. Taj je nalaz predstavljao upozorenje na činjenicu da same banke neće moći rješavati problem nedostatka kapitala kod SME upravo zbog visokih rizika koji se javljaju u sprezi s premalim kapitalom. Radi se o zatvorenom krugu: nedostatak kapitala onemogućava zaduživanje, a bez zaduživanja nema razvoja poslovanja i rasta kapitala. Zbog toga smo pred godinu dana predložili nekoliko mjera za kapitalno jačanje segmenta malih i srednjih poduzeća. Te su se mjere isticale kao nužnost ako se želi olakšati kreditno praćenje toga tržišnog segmenta: (1) plaćanje poreza na dobit samo prilikom isplate dobiti i/ili uvođenje niže stope poreza na dobit za SME, (2) uvođenje zaštitne kamate za mala i srednja poduzeća (po mogućnosti za sva poduzeća), (3) jačanje režima zaštite od nelikvidnosti kroz zaštitu prava naplate potraživanja (europska direktiva o kašnjenju s plaćanjima). Niti jedna od tih mjera, kao niti neka druga mjera koja bi bila usmjerena jačanju ranjivog segmenta manjih i srednjih tvrtki, nije provedena.

Prema tome, odstupanje između očekivanih i realiziranih promjena u rastu kreditne izloženosti po pojedinim tržišnim segmentima može se objasniti pretjeranim optimizmom samih bankara u anketi pred godinu dana, izostankom poticajnih mjera za SME koje su u to vrijeme bile raspravljane (čije je očekivanje tada potaknulo pretjerani optimizam), kao i neočekivano snažnom eskalacijom rizika koja se u tom tržišnom segmentu produžila i na 2010. godinu (tablica 2.).

Koliko se opisani ishod može objasniti objektivnim okolnostima koje djeluju izvan utjecaja banaka (npr. nedostatak kvalitetne potražnje za kreditima, specifični rizici tržišta), a koliko su same banke uzrokovale takav ishod zaoštavanjem svojih kreditnih politika? Pitanje je od velike važnosti jer se u ovoj krizi često mogao čuti prigovor da banke dodatno kreditiraju velike klijente ne bi li odgodile njihov stečaj, zbog čega ne ostaje dovoljno sredstava za klijente čije poteškoće ne ugrožavaju poslovanje samih banaka. Iako je ovu tezu veoma teško braniti u svjetlu činjenice da su banke od polovice 2009. bile prilično likvidne i spremne zadovoljiti kvalificiranu potražnju za kreditima, ipak ju je potrebno dublje analizirati.

Na probleme u SME segmentu utjecale su objektivne okolnosti, prvenstveno nedostatak kapitala.

Kada je riječ o anketnim rezultatima, ne pretendiramo na to da je test koji prikazujemo u nastavku ove analize cjelovit i konačan. Unatoč tome vjerujemo da se primijenjenom anketnom metodom može baciti nešto svjetla na ovo složeno pitanje. Naime, u sklopu ankete (izvorni upitnik nalazi se u prilogu na kraju rada) bankarima je postavljeno pitanje da na skali od 1 (relaksirana kreditna politika) do 7 (vrlo stroga kreditna politika) ocijene promjene kreditnih politika u odnosu prema riziku od 2007. (zadnja predkrizna godina) do 2011. (sada), i to u kreditiranju pet različitih tržišnih segmenata (građani – stambeni krediti, građani – ostalo, poduzeća – SME, poduzeća – velika, javna, poduzeća – velika, privatna).

Metoda ima ad hoc karakter utoliko što je tumačenje vrijednosti 1 (relaksirana kreditna politika) odnosno 7 (vrlo stroga kreditna politika), arbitrarno. Bankar – ispitanik u jednoj banci može interpretirati vrijednosti 3 ili 4 drukčije od bankara – ispitanika u nekoj drugoj banci. Stoga nije posve jasno kako interpretirati neku prosječnu vrijednost kreditne politike od npr. 4,2, koja je dobivena kao jednostavan prosjek šest odgovora iz šest različitih banaka. Iako je razumno za očekivati da bankari slično interpretiraju skalu od 1 do 7, u nedostatku precizno definiranog referentnog okvira potreban je oprez u odnosu na tumačenje prosječne razine (strogoće) kreditne politike.

Međutim, tumačenje je pouzdano kada je riječ o promjenama stegnutosti kreditnih politika. Pridajući jedan broj (indikator) strogosti kreditne politike na skali od 1 do 7, bankar-ispitanik se kreće unutar dobro definiranog referentnog okvira kreditne politike svoje banke. Iako ispitivač ne zna detalje toga okvira, razumno je za očekivati da ga ispitanik izvrsno poznaje. Ako je tako, pridajući numeričke vrijednosti promjenama, ispitanik vrlo precizno mjeri njihov intenzitet.

Ilustriramo primjerom: ako zamislimo dva bankara iz dvije banke koji za jednu godinu daju odgovore 2 i 4, tako da je prosjek 3, a za drugu 3 i 5, tako da je prosjek 4, možemo biti sigurni da je, u prosjeku, došlo do zaoštavanja kreditne politike. Međutim, ne možemo pouzdano znati je li početna razina bila slaba, srednje jaka, ili jaka (jer opis tih pojmova nismo na jednak način komunicirali svim ispitanicima).

Podatci u tablici 3. pokazuju jedinstven obrazac: anketirane banke⁵ su 2009. bitno zaoštrile kreditne politike u odnosu na zadnju pred-kriznu godinu 2007., nakon čega je uslijedila postupna relaksacija uvjeta za dobivanje kredita do 2011.

Kreditne su politike podjednako zaoštrene u svim tržišnim segmentima.

Prema tome, kontrakcijski učinak izazvan zaoštavanjem kriterija za odobravanje kredita mogao se pojaviti u 2009. godini. Sada se nalazimo u razdoblju u kojemu se kriteriji relaksiraju. Međutim, zbog rizika koji su i dalje prisutni (tablica 2.), kriteriji za odobravanje kredita još nisu vraćeni na pred-kriznu razinu. Upitno je i da li će uskoro biti vraćeni na nju, jer se pred-krizna kreditna politika iz današnje perspektive može činiti nedovoljno strogom. Realnije je za očekivati daljnju postupnu relaksaciju kreditnih politika u srednjem roku.

Tablica 3. Rezultati ispitivanja strogoće kreditnih politika (1-7) na uzorku anketiranih banaka (7 – najviši stupanj strogosti)

		2007.	2009.	2011.
Stambeni krediti	min	3,0	4,0	4,0
	prosjek	3,8	5,2	4,8
	max	4,0	7,0	6,0
Ostali krediti građanima	min	4,0	5,0	4,0
	prosjek	4,0	5,6	5,0
	max	4,0	7,0	6,0
Kreditni SME	min	4,0	5,0	4,0
	prosjek	4,0	5,4	5,2
	max	4,0	7,0	6,0
Kreditni velikim javnim poduzećima	min	3,0	4,0	4,0
	prosjek	4,0	4,8	4,8
	max	5,0	6,0	6,0
Kreditni velikim privatnim poduzećima	min	4,0	5,0	4,0
	prosjek	4,4	5,6	5,2
	max	5,0	6,0	6,0

Kada se kreditna politika u SME segmentu uspoređi s kreditnom politikom u drugim segmentima, može se zaključiti da je ona znatno zaoštrena 2009. Jedino je kreditna politika kod ostalih kredita građanima zaoštrena jače nego u SME segmentu. Kod stambenih je kredita zaoštavanje bilo slično kao u SME segmentu. Relaksacija je u SME segmentu 2011. u odnosu na 2009. bila nešto slabija nego u ostalim segmentima, što se može objasniti bitno povećanim rizicima koje smo prikazali u tablici 2. Međutim, važno je uočiti da promjena unazad četiri godine u SME segmentu nije bila puno drukčija

⁵ Jedna banka nije dala odgovor na ovo pitanje, tako da su prikazani prosjeci za pet anketiranih banaka. Pet banaka koje su odgovorile na pitanje o kreditnim politikama ima zbrojenu aktivu koja čini 68,5% ukupne aktive bankarskog sustava, pa se odgovori mogu smatrati reprezentativnima za bankovni sustav u cjelini, osobito za veće banke koje u njemu posluju.

nego u segmentu velikih privatnih poduzeća, pogotovo kada je riječ o smjeru promjene. To upućuje na zaključak da razloge za eskalaciju rizika u segmentu SME treba tražiti u objektivnim okolnostima koje smo ranije opisali (nedostatak kapitala, veća tržišna ranjivost), a ne u otežanom pristupu vanjskim izvorima financiranja u segmentu malih i srednjih poduzeća jer su kriteriji za odobravanje kredita mijenjani sličnom dinamikom u svim tržišnim segmentima.

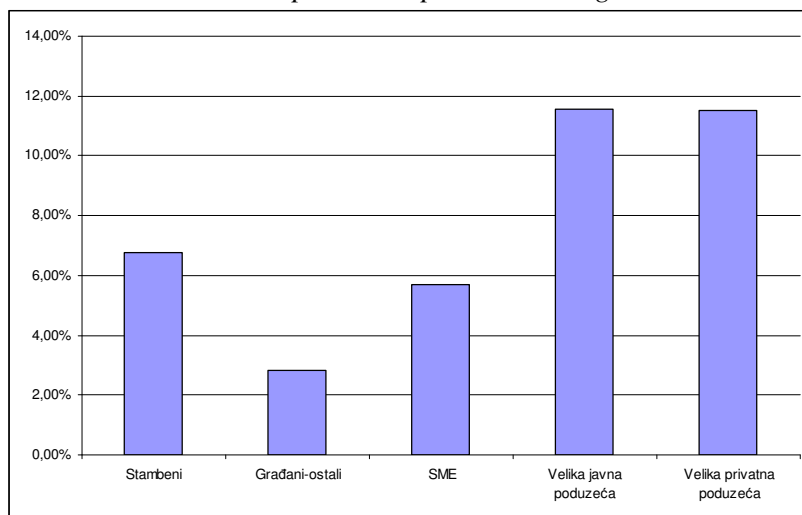
U ovoj se godini očekuje početak oporavka kreditiranja građana i SME uz nastavak najbržeg oporavka u dijelu kreditiranja velikih poduzeća.

Na posljetku, pitali smo banke o njihovim očekivanjima rasta kreditne izloženosti tijekom 2011. godine. Na taj dio upitnika odgovorile su četiri banke čiji zbrojeni udjel u ukupnoj aktivi bankovnog sustava iznosi 37,8%, što znači da je reprezentativnost ovih odgovora manja nego kod prethodnih tema.

Podatci na slici 6. generalno upućuju na to da će se u 2011. ponoviti profil rasta kreditnog portfelja iz 2010., uz neke manje očekivane promjene:

- Očekuje se početak oporavka stambenog kreditiranja i kreditiranja SME segmenta po stopama od oko 6% godišnje.
- Očekuje se isti tempo rasta kredita velikim javnim i privatnim poduzećima, no stopa nešto niža od 12% mogla bi biti malo niža nego 2010.
- Potrošačko kreditiranje (ostali krediti građanima) ostat će vrlo pasivno i u 2011. godini.

Slika 6. Očekivani rast plasmana po tržišnim segmentima 2011.

III Zaključak

Protekle je godinu obilježio oporavak kreditiranja poduzeća po stopi od 8,8%. Krediti poduzećima vratili su se na dugoročni rastući trend. Dominantnu ulogu u tome odigralo je kreditiranje velikih privatnih poduzeća. S druge strane, nakon velike kontrakcije kreditiranja malih i srednjih poduzeća u jeku krize 2009., u prošloj je godini došlo do manjeg, ali ipak i dalje prisutnog smanjenja kreditiranja u tom segmentu kreditnog portfelja.

Divergentna kretanja u segmentu malih i srednjih naspram segmentu velikih poduzeća ne mogu se objasniti kreditnom politikom banaka. Banke su 2009. snažno zaoštrile kriterije za odobravanje kredita u svim tržišnim segmentima, da bi tu politiku ponovo počele relaksirati do 2011. Ako je SME segment doživio eskalaciju rizika uz promjene kreditne politike koje su bile tipične za sve segmente podjednako, onda razloge problema u tom segmentu treba tražiti u nekim objektivnim okolnostima odnosno inherentnim ranjivostima toga sektora.

Ono što je u podacima jasno vidljivo jest daljnji porast rizika u segmentu malih i srednjih poduzeća. Njihov se omjer loših plasmana nastavio izrazito brzo povećavati. Iako se radi o pojavi koja je tipična za cjelokupni kreditni portfelj, omjer loših plasmana daleko je najviši i najbrže raste (u apsolutnom iznosu), upravo u ovom tržišnom segmentu. Zbog toga je razumno za pretpostaviti da kreditne aplikacije u SME segmentu imaju relativno više problema sa zadovoljavanjem kreditnih kriterija čak i nakon što je započelo njihovo labavljenje. Jedan od glavnih razloga mogao bi ležati u kroničnom problemu nedostatka kapitala kod malih i srednjih poduzeća, što je teško premostiva boljka koju smo identificirali u ranijim analizama.

Osim toga, anemično kreditiranje u segmentu SME moglo bi biti povezano i s relativno slabom potražnjom i drugim objektivnim okolnostima kao što su i dalje povećani rizici (npr. vezani uz nelikvidnost), čak i u segmentu koji još uvijek normalno posluje.

Prikazana će se situacija vjerojatno nastaviti i u 2011. godini. Bankari očekuju da će sektor poduzeća i dalje biti dinamičniji od sektora stanovništva u kojemu očekuju početak oporavka, ali dominantno u dijelu stambenih kredita, i to po stopi od oko 6% godišnje. Slična se stopa rasta očekuje i kod malih i srednjih poduzeća, a i dalje bi najveći dio rasta trebao doći od velikih poduzeća, i to po stopi od oko 12%.

DODATAK: ANKETNI UPITNIK

Banka:

Upitnik popunio (e-mail):

UPITNIK

o rizičnosti pojedinih tržišnih segmenata - veljača 2011.

I. DIO

U milijunima kuna	Svi klijenti (bez vladinog sektora i financijskih institucija)	Samo SME (1)	Velika poduzeća (2)		Građani
			Javna	Privatna	
1	2	3	4	5	6
Ukupna izloženost kreditnom riziku (bilančna i vanbilančna)					
31. 12. 2008.					
31. 12. 2009.					
31. 12. 2010.*					
Ukupna izloženost klasificirana u razrede B i C (bilančna i vanbilančna)					
31. 12. 2008.					
31. 12. 2009.					
31. 12. 2010.*					
Stanje rezervacija za identificirane gubitke na kraju godine					
31. 12. 2008.					
31. 12. 2009.					
31. 12. 2010.*					
Neto trošak rezervacija za kalendarsku godinu**					
31. 12. 2008.					
31. 12. 2009.					
31. 12. 2010.*					

* ako revizija nije završena upišite procijenjenu vrijednost (koja se može ali i ne mora razlikovati od vrijednosti predviđene ili zabilježene u službenim dokumentima / budžetom banke)

** ako je iznos rashoda po ovoj osnovi veći od prihoda, kao što je uobičajeno, unesite iznos s pozitivnim predznakom; ako je iznos prihoda veći od rashoda, unesite iznos s negativnim predznakom.

Važne napomene: (1) *Segment SME je segment malih i srednjih poduzeća kako je definiran vašom poslovnom praksom (kreditnom politikom, IT sustavom i sl.). Isto se odnosi na druge tržišne segmente na koje se odnosi upitnik. Molimo vas da odgovore upisujete za segmente za koji su vam podaci trenutno raspoloživi bez obzira na kriterije veličine i druge kriterije zbog kojih se granice tržišnog segmenta SME mogu razlikovati od banke do banke.* (2) *Molimo koristite uobičajenu klasifikaciju koja se koristi za izvještavanje HNB-a i/ili internu klasifikaciju, a ako ne možete popuniti podatke odvojeno molimo vas da u jednu od kolona 4 ili 5 upišete podatke za*

cjelokupni segment velikih poduzeća. (3) U slučaju eventualnog problema s pristupom podacima molimo vas da minimalno popunite podatke za sve klijente i SME te povijesne podatke za 2008. i 2009. godinu..

II. DIO

Pretpostavite da se strogost kriterija za odobravanje kredita (kvaliteta i vrijednost kolaterala, rezultat skoringa odnosno vrijednosti financijskih pokazatelja i sl.) mjeri na skali od 1 do 7, gdje 1 označava najniži stupanj strogosti (relaksirana politika) a 7 najviši stupanj strogosti (vrlo restriktivna kreditna politika).

Molimo Vas da za svaki pojedini tržišni segment *subjektivno* procijenite stupanj strogosti u politici odobravanja kredita, i kako se on mijenjao 2007. – 2011. U donjem primjeru odgovora vidimo da su kreditne politike postrožene 2009. u odnosu na 2007., no 2011. se one očekuju na istoj (najvećoj) razini strogosti kao 2009.

Neka 7 označava najstrožu kreditnu politiku za koju ste ikada čuli da ju neka banka provodi u Hrvatskoj (bez obzira je li to banka u kojoj ste trenutno zaposleni), a neka 1 označava najrelaksiraniju kreditnu politiku za koju ste ikada čuli da ju neka banka provodi u Hrvatskoj.

2007.: 4

2009.: 7

2011.: 7

Vaši odgovori:

Građani – stambeni krediti

2007.:

2009.:

2011.:

Koliki rast ovog segmenta kreditnog portfelja očekujete u ovoj godini (31.12.2011./31.12.2010. u %):

Građani – ostalo

2007.:

2009.:

2011.:

Koliki rast ovog segmenta kreditnog portfelja očekujete u ovoj godini (31.12.2011./31.12.2010. u %):

Poduzeća – SME

2007.:

2009.:

2011.:

Koliki rast ovog segmenta kreditnog portfelja očekujete u ovoj godini
(31.12.2011./31.12.2010. u %):

Poduzeća – velika, javna

2007.:

2009.:

2011.:

Koliki rast ovog segmenta kreditnog portfelja očekujete u ovoj godini
(31.12.2011./31.12.2010. u %):

Poduzeća – velika, privatna

2007.:

2009.:

2011.:

Koliki rast ovog segmenta kreditnog portfelja očekujete u ovoj godini
(31.12.2011./31.12.2010. u %):